

VYRIAUSIOJI TARNYBINĖS ETIKOS KOMISIJA

SPRENDIMAS

DĖL REKOMENDACIJOS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŪJŲ IR PRIVAČIŲ INTERESŲ DERINIMO ĮSTATYMO NUOSTATŲ LAIKYMOSI KONTROLĖS VYKDYMO

2019 m. lapkričio 13 d. Nr. KS-291
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo Nr. X-1666 pakeitimo įstatymo Nr. XIII-2275 1 straipsnyje nauja redakcija išdėstyto Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 15 punktu, Vyriausioji tarnybinės etikos komisija n u s p r e n d ž i a :

1. Patvirtinti Rekomendaciją dėl Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nuostatų laikymosi kontrolės vykdymo (pridedama).
2. Pripažinti netekusia galios Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2009 m. kovo 26 d. rezoliuciją Nr. KS-25 „Dėl Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų laikymosi kontrolės vykdymo“.
3. Nustatyti, kad šis sprendimas įsigalioja 2020 m. sausio 1 d.
4. Sprendimą paskelbti Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos interneto svetainėje www.vtek.lt .

Komisijos pirmininkas

Edmundas Sakalauskas

REKOMENDACIJA DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŪJŲ IR PRIVAČIŲ INTERESŲ DERINIMO ĮSTATYMO NUOSTATŲ LAIKYMOSI KONTROLĖS VYKDYMO

I. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nuostatų laikymosi kontrolės subjektai

Kontroliuoti ir prižiūrėti valstybinėje tarnyboje dirbančių ir deklaruojančių asmenų (visi kartu toliau – deklaruojantys asmenys) elgesio atitiktį Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo (toliau – Įstatymas) nuostatomis pavesta Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai ir:

1. valstybės bei savivaldybių institucijų ir įstaigų vadovams arba jų įgaliotiems asmenims;
2. perkančiųjų subjektų vadovams arba jų įgaliotiems asmenims (pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, ir pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų, pirkimo iniciatorių elgesio atitiktį);
3. kitoms institucijoms ir įstaigoms ar pagal specialiuosius įstatymus ir kitus teisės aktus sudarytoms komisijoms teisės aktų nustatyta tvarka (visi kartu toliau – Įstatymo kontrolės subjektai).

II. Įstatymo kontrolės subjektų pareigos

Įstatymo nuostatų laikymąsi įgaliotiems prižiūrėti Įstatymo kontrolės subjektams teisės aktai nustato šias kontrolės funkcijas:

1. tvirtinti pareigybių, kurias einantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašą;
2. teisę nustatyta tvarka reikalauti, kad valstybinėje tarnyboje pretenduojantys dirbti asmenys pateiktų deklaraciją būsimam darbdaviui;
3. prievolę informuoti į pareigas renkamus, priimamus ir skiriamus asmenis bei asmenis, kuriems privaloma deklaruoti privačius interesus kitais pagrindais (turinčius deklaruojančio asmens statusą), apie pareigą nustatyta tvarka ir terminais pateikti deklaraciją;
4. tikrinti deklaracijoje pateiktus duomenis ir deklaruojančio asmens privačius interesus;
5. neleisti naudotis tarnybinėmis pareigomis ar tarnybiniu statusu asmeninei naudai gauti;
6. neleisti naudotis valstybės ar savivaldybių valdomu turtu ne tarnybinei veiklai, išskyrus įstatymuose ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose nustatytas išimtis;
7. priimti sprendimus dėl deklaruojančio asmens pareikšto nusišalinimo: jį patenkinti arba, vadovaujantis Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos nustatytais kriterijais, motyvuotu rašytiniu sprendimu pareikšto nusišalinimo nepriimti ir įpareigoti asmenį toliau atlikti tarnybines pareigas;
8. deklaruojantiems asmenims teikti rašytines išankstines rekomendacijas, nuo kokių tarnybinių pareigų atlikimo jie privalo nusišalinti;
9. savarankiškai priimti sprendimą nušalinti deklaruojantį asmenį nuo tarnybinių pareigų atlikimo, jeigu yra pakankamas pagrindas manyti, kad tokia šio asmens veikla yra susijusi su jo privačiais interesais ir gali sukelti interesų konfliktą;
10. nustatyti valstybinėje tarnyboje dirbantiems asmenims taikomų ribojimų atstovauti išimtis konkrečioms (*ad hoc*) atvejams;
11. tvirtinti dovanų, gautų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas ir viršijančių 150 eurų vertę, vertinimo ir saugojimo institucijoje tvarką;
12. vertinti galimą viešųjų ir privačių interesų konflikto riziką valstybinėje tarnyboje dirbančiam asmeniui informavus apie priimtą pasiūlymą pereiti į kitą darbą, o nustačius, kad tas asmuo yra artimai tarnybos santykiais susijęs su būsimuoju darbdaviu, nedelsiant imtis priemonių interesų konflikto grėsmei pašalinti;

13. deklaruojančių asmenų prašymu arba savo iniciatyva teikti rekomendacijas dėl Įstatymo nuostatų laikymosi;

14. Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo nustatyta tvarka atlikti tyrimą dėl deklaruojančio asmens galbūt padaryto Įstatymo nuostatų pažeidimo;

15. vykdyti Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos pavedimus, rekomendacijas ir teisėtus reikalavimus dėl Įstatymo nuostatų įgyvendinimo tvarkos.

III. Vyriausioji tarnybinės etikos komisija,

vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo 2 straipsnio 1 dalies, 2 dalies 1, 3, 5 punktų, 17 straipsnio 1 dalies 1, 9, 10, 11 punktų, 18 straipsnio 1 dalies 15 punkto nuostata;

primindama tai, kad Įstatyme nustatyti tikslai – viešojo sektoriaus veiklos skaidrumas ir priimamų sprendimų nešališkumas gali būti veiksmingai įgyvendinti tik objektyviai užtikrinus, kad šiame teisės akte nustatytų prievolių vykdymą tinkamai prižiūrės visi Įstatymo kontrolės subjektai;

atsižvelgdama į tai, kad Įstatymo nuostatų laikymosi kontrolė neturėtų apsiriboti vien tyrimu dėl galbūt padarytų pažeidimų atlikimu ir nuobaudų skyrimu, t. y. padarinių šalinimu, bet ir apimti šiame įstatyme įtvirtintas administracines procedūras, skirtas galimų pažeidimų prevencijai, prielaidų galimiems interesų konfliktams kilti užkardymui, etinio sąmoningumo didinimui ir pan.;

atkreipdama dėmesį, kad tarnybinės veiklos viešumo viešajame sektoriuje stoka ir tinkamai nesuvaldytos galimų viešųjų ir privačių interesų konfliktų situacijos daro tiesioginę žalą valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių ir organizacijų dalykinei reputacijai bei prestižui, o juos užtikrinti yra tiesioginė atitinkamų institucijų vadovų pareiga ir atsakomybė;

konstatuodama būtinybę skatinti ir užtikrinti visų Įstatymo kontrolės subjektų įtraukimą į veiksmingą ir laiku atliekamą galimų viešųjų ir privačių interesų konfliktų viešajame sektoriuje prevenciją, užtikrinamą (ir apimančią): galimų interesų konfliktų rizikos veiksnių ir sričių institucijoje nustatymu; pareigos nustatyta tvarka ir terminais deklaruoti privačius interesus užtikrinimu; deklaruotų privačių interesų duomenų stebėseną ir analizę; išankstinių rekomendacijų (sprendimų), kaip reikėtų išvengti galimų interesų konfliktų, teikimu; praktinių (jau kilusių) tarnybinės etikos dilemų sprendimu, konsultavimu ir žinių apie tarnybinės etikos nuostatų svarbą viešajame sektoriuje sklaidą; interesų konfliktų valdymu ir jų šalinimu; elgesio ir praktikų, nesuderinamų su Įstatymo nuostatomis, netoleravimu; Įstatymo nuostatų pažeidimų nustatymu ir tuos pažeidimus padariusių asmenų tarnybinės veiklos vertinimu,

Įstatymo kontrolės subjektams *r e k o m e n d u o j a*:

1. institucijoje (įmonėje, įstaigoje, organizacijoje) paskirti už Įstatymo nuostatų laikymosi priežiūrą ir kontrolę, asmenų konsultavimą privačių interesų deklaravimo, interesų konfliktų prevencijos ir koordinavimo su Vyriausiąja tarnybinės etikos komisija klausimais asmenį (ar asmenis), vadinamuosius *Atitikties pareigūnus*, ir priskirti jam (jiems) išvardytąsias funkcijas ar dalį jų. Informaciją apie Atitikties pareigūnus, jiems suteiktus Įstatymo kontrolės įgaliojimus ir jų kontaktinius duomenis skelbti institucijos (įmonės, įstaigos, organizacijos) interneto svetainėje;

2. tvirtinti nuolat aktualų institucijos (įmonės, įstaigos, organizacijos) pareigų, kurias einantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašą, su šiuo sąrašu pasirašytinai supažindinti visus deklaruojančiuosius, o sąrašą skelbti institucijos interneto svetainėje;

3. priimant (skiriant, renkant ir pan.) į pareigas asmenis, kuriems taikoma pareiga deklaruoti privačius interesus, nedelsiant papildomai apie šią prievolę juos pasirašytinai informuoti raštu. Vyriausioji tarnybinės etikos komisija ypatingai rekomenduoja šią priemonę taikyti toms institucijoms (įmonėms, įstaigoms, organizacijoms), kuriose naujai priimti (paskirti, išrinkti) į pareigas asmenys neturi karjeros valstybės tarnautojo ar valstybės pareigūno statuso (pavyzdžiui, valstybės ar savivaldybių bendrovių bei įmonių stebėtojų tarybų ir valdybų nariai, aukštųjų mokyklų valdymo organų nariai, valstybės politikų visuomeniniai konsultantai, padėjėjai, patarėjai ir kt.), Lietuvos Respublikos Seimo, Prezidento, Vyriausybės ar jos įgaliotų subjektų sprendimu sudarytoms

institucijoms, kuriose pareigas einantys asmenys turi administracinius įgaliojimus, bet šios pareigos jiems nėra vienintelis (pagrindinis) darbas (pavyzdžiui, Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos nariams ir kt.);

4. užtikrinti, kad visi viešuosiuose pirkimuose dalyvauti paskirti deklaruojantieji asmenys privačių interesų deklaracijas užpildytų ir pateiktų Įstatymo nustatyta tvarka ir terminais, o šios pareigos neįvykdžiusiems asmenims apskritai nebūtų leidžiama jokia forma dalyvauti pirkimo procedūrose. Už viešųjų pirkimų vykdymą institucijose (įmonėse, įstaigose, organizacijose) atsakingiems asmenims rekomenduotina laiku atlikti nuolatinę (prevencinę) viešuosiuose pirkimuose dalyvauti paskirtų deklaruojančių asmenų privačių interesų deklaracijų turinio stebėseną, o nustačius, kad šių asmenų veikloje gali kilti interesų konflikto situacija ar jų privatūs interesai gali daryti poveikį institucijoje (įmonėje, įstaigoje, organizacijoje) vykdomų pirkimų rezultatams, apie tai nedelsiant informuoti institucijos (įmonės, įstaigos, organizacijos) vadovą ar jo įgaliotą atstovą;

5. laiku atlikti nuolatinę (prevencinę) deklaruojančių asmenų privačių interesų deklaracijų teikimo ir jų turinio stebėseną, nustatyti planinius (rutininius) visų deklaruojančių asmenų privačių interesų deklaracijų tikrinimo periodus. Iš privačių interesų deklaracijų turinio nustačius, kad deklaruojančiam asmeniui einant tarnybines pareigas gali kilti interesų konfliktas, nedelsiant raštu jam rekomenduoti, nuo kokių klausimų jis turėtų nusišalinti, arba nušalinti jį (neskirti atitinkamų tarnybinių užduočių) savo iniciatyva;

6. atsižvelgiant į konkrečios institucijos (įmonės, įstaigos, organizacijos) tarnybinės veiklos specifiką, suderinus su Vyriausiąja tarnybinės etikos komisija vidaus teisės aktuose nustatyti pavyzdinį sąrašą (aprašą) sričių, kuriose tikimybė kilti Įstatyme numatytai viešųjų ir privačių interesų situacijai gali būti didžiausia (pavyzdžiui, leidimų išdavimas, viešieji pirkimai, neviešos tarnybinės informacijos vartojimas, dovanos, atstovavimas ir pan.);

7. deklaruojančius asmenis pasirašytinai supažindinti su jiems taikytiniais Įstatymo ribojimais atstovauti, priimti dovanas ar paslaugas, o valstybinėje tarnyboje dirbančius asmenis – su pareiga nedelsiant raštu informuoti apie priimtą pasiūlymą pereiti į kitą darbą;

8. atsižvelgiant į konkrečios institucijos (įmonės, įstaigos, organizacijos) tarnybinės veiklos specifiką, suderinus su Vyriausiąja tarnybinės etikos komisija, vidaus teisės aktuose nustatyti kriterijus, kokios dovanos nelaikytinos gautomis pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, ir pavyzdinius atvejus, kokios (kada) gautos dovanos nelaikytinos reprezentacinėmis, patvirtinti dovanų, gautų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas ir viršijančių 150 eurų vertę, vertinimo bei saugojimo tvarką ir su šiais dokumentais supažindinti visus deklaruojančius asmenis;

9. užtikrinti, kad paaiškėjusi galimo interesų konflikto situacija būtų *de facto* (iš esmės) išspręsta asmens priėmimo (paskyrimo, išrinkimo) į pareigas metu arba, kiek galima greičiau, – jį įdarbinus (išrinkus, paskyrus, priėmus), bet iki jam pradėdant eiti atitinkamas pareigas. Nustačius, kad asmens būsimos tarnybinės funkcijos ar dalis jų gali būti susijusios su jo turimais privačiais interesais (pavyzdžiui, artimų asmenų darbu toje pačioje institucijoje (įmonėje, įstaigoje ar organizacijoje), verslo santykiais (įmonių akcijomis, kitomis darbovietėmis), finansiniais ir neturtinio (moralinio) pobūdžio įsipareigojimais ir t. t.), galinčiais sukelti tiesioginį ir akivaizdų interesų konfliktą, į pareigas priimantys ar jų įgalioti asmenys turėtų nedelsdami priimti atitinkamus sprendimus pašalinti galimą interesų konfliktą (pavyzdžiui, nušalinti ir pavesti atitinkamas funkcijas atlikti kitam darbuotojui, apriboti prieigą prie informacijos, kurią asmuo galėtų panaudoti asmeniniams tikslams ir pan.). Tos pačios nuostatos dėl galimų interesų konfliktų prevencijos taikytinos ir visiems kitiems asmenims, atliekantiems tarnybines pareigas;

10. užtikrinti, kad nusišalinusio ar nušalinto asmens nusišalinimas būtų *realus*, kitaip tariant, kad toks asmuo po nu(si)šalinimo neturėtų jokių praktinių galimybių ateityje dalyvauti bet kokiose klausimo, kuris jam kelia interesų konfliktą, rengimo, svarstymo ar sprendimo priėmimo procedūrose, – nei tiesiogiai, nei netiesiogiai; nepriklausomai nuo to, ar klausimas sprendžiamas vienasmeniškai, ar kolegialiai; neatsižvelgiant į klausimo sprendimo stadiją (tarpinis, procedūrinis ar galutinis sprendimas), rezultatą (hipotetiškai palankus, neutralus ar nepalankus), klausimo sprendimo

formą (posėdis, pasitarimas, ekspertinis vertinimas, pavedimas, vizavimas, patikrinimas, kontrolė ir pan.);

11. užtikrinti, kad asmens pareikštas nusišalinimas būtų įformintas raštu, atitinkamo posėdžio protokole arba šio asmens tarnybiniame pranešime aiškiai nurodant tokio nusišalinimo pagrindą, t. y. turimus privačius interesus, tarnybinius klausimus, nuo kurių pareikštas nusišalinimas, galimo interesų konflikto priežastinį ryšį;

12. jei asmuo nepaiso pateiktų rekomendacijų (nurodymų, pavedimų) dėl galimo interesų konflikto prevencijos, nušalinti jį nuo atitinkamų klausimų sprendimo procedūrų ir, esant pagrindui, inicijuoti jo tarnybinės veiklos patikrinimą;

13. tinkamai motyvuoti sprendimą nepriimti asmens pareikšto nusišalinimo: atsižvelgiant į Įstatymo 11 straipsnio 3 dalyje nustatytus kriterijus, nurodant tikslią tokio nusišalinimo nepriėmimo apimtį (klausimo dalį ar visą sprendimą), esant galimybei – jo terminą (procedūrą);

14. užtikrinti, kad asmenims, kurie teisės aktų nustatyta tvarka yra pripažinti pažeidę Įstatymo nuostatas, būtų taikomos šiame įstatyme nustatytos sankcijos ir ribojimai;

15. nustačius, kad asmens veiksmai priimant teisės aktą, sprendimą ar sandorį prieštarauja Įstatymo nuostatomis (pavyzdžiui, artimo asmens įdarbinimas, sprendimai dėl viešojo pirkimo, susiję su asmens privačiais interesais ir pan.), nedelsiant spręsti klausimą dėl tokio teisės akto, sprendimo ar sandorio panaikinimo, sustabdymo ar pakeitimo. Jeigu dėl objektyvių priežasčių to padaryti nėra galimybių, – imtis prevencinių priemonių, kad būtų užkirstas kelias teisės aktų pažeidimams ateityje;

16. paaiškėjus, kad asmuo palieka darbą valstybinėje tarnyboje, iki darbo santykių pabaigos pateikti jam pasirašytinai išaiškinimą raštu (atmintinę) apie Įstatyme įvirtintus ribojimus sudaryti darbo sutartį, sandorius ar naudotis individualiomis lengvatomis, taip pat atstovavimo ribojimus ir vadinamąjį *Atvėsimo laikotarpį*;

17. užtikrinti laiku atliekamą informacijos apie įstaigoje atliktus tyrimus ir priimtus sprendimus dėl tarnybinės etikos (elgesio) normų laikymosi teikimą Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai;

18. esant abejonių dėl interesų konflikto požymių, prevencijos ir valdymo, privačių interesų deklaravimo tinkamumo ar kitų Įstatymo nuostatų praktinio taikymo, konsultuotis su Vyriausiąja tarnybinės etikos komisija.